

Създаване и укрепване на българската държава

Появата на българската държава е резултат от взаимодействието на различните външни и вътрешни фактори. Възникването на държавата е един естествен резултат от приблизително еднаквата степен на политическо и обществено икономическо развитие на славяните и прабългарите, които се заселват на територията на византия.

Безспорно предпоставка за постигане на разбирателство и предприемане на общи действия е и фактът, че двата етноса се познават далеч преди да заживеят съвместно на балканите. Оформянето на славянските племенни територии и стегнатата военно политическа организация на прабългарите са важни фактори които улесняват съществуването на държавата.

Един от катализаторите които ускорява процеса по сближение на славяни и прабългари е общият враг. Двете племена са изправени пред опасни врагове, на юг- Византия, на северозапад – Аварски хаганат, на североизток – Хазарски хаганат. Най – силна е заплахата от страна на Византия която не се примирява териториалните си загуби.

През втората половина на 7в. Византийските хронисти са категорични, че прабългарите извършват множество нападения срещу Византия, и поради големите си затруднения с арабските нападения които през 674г обсаждат Константинопол, тя не може да се противопостави на българското нападение.

Скоро след като византийският император константин 4 погонат се справя с арабските нашествия започва да готви поход срещу прабългарите. Според разказите на някои византийски хронисти през 680г. Аспарух заедно с войската си напада близките до дунава земи и превзема територии с важно стратегическо значение за Византия. В отговор на това Константин 4 Погонат организира грандиозен поход по суша и по вода съсредоточавайки войската си в Тракия. Установявайки своите лагери, по думите на хронисти, нито българи нито ромеи се решават да нападнат и така след няколко дни

императорът под предтекст, че трябва да се лекува заминава за Месемврия. В ромейският лагер настъпва паника тъй като това е схванато като бягство. Настъпилата паника в лагера е забелязана от хан Аспарух и прабългарите напускат укрепленията си и връхлитат върху отстъпващата ромейска конница. Според изворите близо 80 хил. Армия на императора е разбита, малцина успяват да се спасят добирайки се до корабите.

След тази голяма победа Аспарух се отправя към Долна мизия където започва преговори със седемте славянски племена и северите и по късно се слага началото на първите стъпки към създаването на общо политическо обединение, като е сключен договор със славянските князе през 680г.

С предусещането за предстоящи битки славянските племена са разместени по склоновете на старата планина. Северите охраняват източните проходи а седемте славянски племена западните и северозападните части на планината. Прабългарите пък се заселват в Добруджа.

През лятото на 681г. славяни и прабългари се решават да нападнат Византия, византия все още несъвзела се от последният удар които преживява е принудена да сключи мирен договор. Някои учени смятат че това е юридическо и международно признание на българската държава, други пък смятат че този договор по нищо не се отличава от обичайните довогори на империята. Вероятното сключване на договора е на шестият вселенски събор когато Презвитер Константин назовава Аспаруховата държава – България.

Между историците съществува разногласие по отношение на годината на създаване на българската държава, но въпреки липсата на едномислие по този въпрос, по важен е фактът, че това е първата държава която започва да се опълчва срещу византия.

За столица на българската държава е избрана Плиска. Границите на държавата достигат на юг до Стара планина на изток до черно море и на запад и северозапад до р. Дунав и Карпатите. На север в пределите и влизат и земите от бившата римска провинция Дакия. Областите северно от река Дунав са наречени откъдето идва името на България.

През първият един век и половина българското ханство се различава от средновековната монархия. Появява се дуализъм, като това се счита за най – добрата форма за регулиране на отношенията между два етноса.

Дискусионен е въпроса за новата държава дали е съюзна или хомогенна. Теофан твърди че след създаването на държавата българите и славяните са под пактос което има две значения – под договор или под ярем.

С така създамата се съюзна държава прабългарите живеят в североизточна България, която носи името саракт, която от своя страна се разделя на три части център ляво и дясно крило. Центъра където е столицата Плиска се управлява от Хана, а другите две части от неговите най-приблизени.

След събитията през 680-681 хан Аспарух е признат за върховен владетел, като се установява окончателно в столицата. По късно в държавата се налага и терминология с прабългарски произход.

Традиция която се запазва е да се свикват народни събори на които се вземат много важни решения за бъдешето на държавата.

Върховният разпоредител в българската държава това е ханът, чиято власт е неограничена.

Първ помощник на владетеля е кавханът- което означава негов заместник, първ министър. Тази титла също е наследствена както ханската. Други висши съновници са ичиргубоилът, канартикина, великият жупан и кана боило колобър, които е първият помощник на хана в религиозните дела.

При набирането и организирането на войската се оформят две тенденции, това са: славянското опълчение и прабългарски багатурски институт. За организирането на способна конница и пехота се налага строга дисциплина. Със смъртно наказание се наказва всеки войн, който по време на война побегне от бойното поле, небрежно

поддържа оръжието си, язди военен кон в мирно време и мн др.

Главна стратегическа цел на хан Аспарух и последователите му е укрепването и защитата на териториалната цялост на държавата. Друга основна цел в дипломатията е да се намерят пътища за политическо влияние над съседите им.

Според сведения от Арменска география – Аспарух воюва с аварите и успява да присъедини към държавата си Тимочаните, в резултат на което границите на България биват разширени.

През 688г. Император Юстинян 2 нарушава договора с България и тръгва на поход, успява да проникне в солунските земи и да подчини живеещото там население, след това обаче византийският император е причакан по беломорието и му е нанесено огромно поражение. В този случай хан Аспарух действа с помощта живеещите в Македония. Това са така наречените прабългари на Куберт, които при разпадането на Велика България остават в Панония. Има повод да се смята че заселването на къберовите прабългари в Македония и действията на Аспарух по време на създаването на първата българска държава са две свързани помежду си събития.

През 689г. мирът с Византия отново е подновен съгласно клаузите на договора от 681 година.

Достоен наследник на престола и човек които ще продължи делото на хан Аспарух, става неговият син Тервел.

Той се възползва от избухналите междуособици за императорският престол в Византия и постига значителни териториални разширения. Това става през 704г. когато сваленият византийски император Юстинян 2 се обръща за помощ към Хан Тервел. Тогава ханът се възползва максимално от поисканата помощ. Те сключват военен договор.

През пролетта на 705г. хан Тервел потегля към крепостните стени на Константинопол начело на голяма армия, достигайки стените той заема изчаквателна позиция, и след

три дневна обсада, Юстинян 2 навлиза в града без бой и успява да възвърне короната си. За отплата към хан Тервел, Юстинян 2 му отстъпва областта Загоре, която има важно стратегическо и търговско значение, като това е и първото териториално разширение на юг от стара планина. Освен получената област българският хан е вузнаграден и с титлата кесар, която е втора по значение във Византийската йерархия. Освен тези дарове Юстинян посреща богато и тържествено хан Тервел с столицата и по заповед на императора е поставена статуя на българския владетел на константинополският хиподрум. За отношенията на двете страни свидетелстват надписите при релефа на Мадарският конник.

След три годишно приятелство, Юстинян нарушава договора и предприема поход срещу българите, но някъде около Анхиало претърпява значителни поражения.

През 711 Юстинян отново е свален от престола, и тервел отново му се притича на помощ, като му изпраща огромна войска, но този път Юстинян не успява да се справи и загубва главата си.

По късно през 716 българо византийските отношения са уредени с нов договор сключен с Теодосии 3, които включва 4 клаузи: определена е границата между България и византия, териториалните придобивки на хан тервел получават законна сила, империята се задължава да плаща ежегоден данък в червени дрехи и платове на стойност 30 литри злато и накрая двете страни се задължават да си разменят политическите бегълци. Договорът урежда и търговките взаимоотношения.

През 717г. Византия отново се обръща за помощ към България. Император Лъв 3 успява да постигне споразумение с хан тервел, които обещава да се притече на помощ по суша и да нападне в гръб арабските нашественици. Българският владетел се сугласява главно за да отстрани арабите като евентуална заплаха за неговата държава. Така година по късно арабите претърпяват нечувано дотогата поражение от българската армия.

Активната и гувкава политическа дейност на хан Тервел сопринася за първоначалното укрепване на българската държава. Сключените от него международни договори утвърждават престижа на държавата му на европейско ниво, а с победата си над арабите успява да евентуална заплаха и поражения от тяхна страна.

До края на управлението на Тервел българската държава укрепва значително. След смъртта на Тервел на престола се възкачва синът му Кормесии, които умира 738г. а по време на управлението му се запазва мирът с Византия. След него на престола застава хан Севар, които е последният български владетел от рода Дуло.през неговото управление мирът също е запазен. Той умира през 753г. След смъртта му започва дълъг период на династични междуособици. Отстраняването на рода Дуло довежда до голяма борба за властта между отделните прабългарски родове.

По това време на византийският престол се качва Константин 5 Копроним които се възползва от така създалата се неблагоприятна обстановка в Българската държава и предприема 9 похода срещу българите като успява да нанесе поражения на българската войска и възвръща отново областта загоре.

Така България бива изправена пред една сериозна криза.

Вътрешна стабилизация на страната започва при управлението на хан Телериг 768-777.

През 774 Телериг изпраща войска към областта на славянското племе берзити като с това цели да ги вдигне на бунт срещу византиците, а по този начин прави и опит да отклони вниманието на Византиците от българските територии, това е и ход целящ продължаване на политиката за присъединяване на славянски племена.

През 775 чрез хитър ход Телериг успява да получи списък на византийските агенти в България и заповядва те да бъдат изловени и избити. Вбесен от случилото се Византийският император тръгва на поход срещу българите но по пътя умира от сърдечен удар.

Няколко години по късно поради политически интриги хан Телериг е принуден да се оттегли в константинопол където намира убежище и е добре посрещнат, удостояват го с титлата патриции.До края на живота си Телериг остава в Константинопол.

През 777 до 802 хан Кардам поема властта на държавата и вътрешните междуособици

стихват.

През 792г. византия търпи ново поражение под крепостта Маркели, Подписват договор според които империята се задължава да плаща ежегоден паричен данък. Но забравил погрома през 796 императоръ вместо данък изпраща тор. С това си действие византия иска реванш от България двете армии се изправят една срещу друга но никоя не напада така след 17 дни договорът е подновен и византия се оттегля.

Въпреки оскъдните сведения за хан Кардам, множество положителни черти могат да бъдат отбелязани в негова полза. Той усвоява политиката на Телериг но е много по съдържан и предпазлив, следи как се развиват събитията във византия и според положението им действа.

Хан кардам успява да издигне ханската власт и да държи боилите под контрол.

През края на 8 в. Вътрешнодинастичните борби стихват и от началото на 9 в започва разцвет в политическото и териториялното разширение на българската държава.

Създаването и укрепването на българската държава оказва огромно влияние върху развитието ѝ. Чрез възникването ѝ се създават предпоставки за възникването на нова европейска култура.

В международен аспект създаването на българската държава има огромно значение за политическото развитие.